

Koncepcja „Sprawozdania z instrumentów finansowych” (SFI) jako narzędzia ochrony interesu publicznego

Dawid Garstecki*

Streszczenie: *Cel* – Celem artykułu jest prezentacja koncepcji „Sprawozdania z instrumentów finansowych” jako nowego elementu sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia.

Metoda badania – W artykule wykorzystano dwie metody badawcze: historyczną (obejmującą wszystkie jej etapy: heurystykę, hermeneutykę, syntezę) oraz dedukcji (której szczególnym przypadkiem jest metoda aprioryczna).

Wyniki – Wynikiem przeprowadzonych badań jest stwierdzenie, że proponowana koncepcja zwiększa użyteczność i przydatność sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia w obszarze instrumentów finansowych i w efekcie – także zakres ochrony interesu publicznego.

Oryginalność/wartość – Przedstawiona koncepcja sprawozdania ma charakter autorski.

Słowa kluczowe: sprawozdawczość finansowa, instrumenty finansowe, sprawozdanie z instrumentów finansowych, interes publiczny w rachunkowości

Wprowadzenie

Przyczyną rozważań naukowych oraz teoriopoznawczych są problemy. Pojawiają się one wówczas, gdy występuje luka pomiędzy posiadanymi, ograniczonymi zasobami wiedzy i niewiedzą, co uniemożliwia wyjaśnienie i rozwiązanie istniejących problemów (Meredyk 2003: 51). Na gruncie rachunkowości jednym z aktualnych problemów i wyzwań jest zwiększenie zakresu oddziaływania na interes publiczny za pomocą narzędzi wykorzystywanych przez rachunkowość. Wśród licznych narzędzi ochrony interesu publicznego w rachunkowości szczególną rolę odgrywa sprawozdanie finansowe. Jednak współcześnie nie jest ono pozbawione wad, które w artykule przedstawiono jako obszary niedoskonałości. Skutkuje to osłabieniem sprawozdania finansowego jako narzędzia ochrony interesu publicznego. Szczególnie widoczne jest to w obszarze dotyczącym instrumentów finansowych.

Współcześnie instrumenty finansowe w sposób istotny wpływają na gospodarkę światową. Roczny obrót instrumentami finansowymi znacznie przekracza PKB całego świata. Mogą one być wykorzystywane do różnych celów – spekulacji, zabezpieczenia czy też jako substytut innego składnika inwestycyjnego. W literaturze nierzadko określa się

---

* dr Dawid Garstecki, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości, e-mail: dawid.garstecki@ue.poznan.pl

instrumenty finansowe mianem „toksycznych”, przywołując przyczyny i skutki kryzysu finansowego z 2008 roku, w tym krach na rynku kredytów hipotecznych typu subprime oraz obrót instrumentami zabezpieczanymi kredytami typu CDO. Wśród licznych dyskusji pojawia się problem wyceny instrumentów finansowych – zarówno na gruncie finansowym (modele wyceny), jak i rachunkowości (wycena początkowa i bilansowa). Ze względu na skalę oddziaływania oraz powszechność stosowania, a także obszary problemowe związane z ich wyceną oraz ujawnianiem informacji, instrumenty finansowe powinny znaleźć szersze uznanie w środowisku naukowym rachunkowości, czego praktycznym wyrazem jest niniejszy artykuł.

Według A. Kameli-Sowińskiej rachunkowość „jest systemem elastycznie dostosowującym się do zmiennych warunków na każdym etapie rozwoju ekonomicznego świata, w zasadzie przy niezmiennych metodach poznawczych, zasadach i koncepcjach” (Kamela-Sowińska 2010: 50). Zdaniem autora niniejszego opracowania rachunkowość, jako elastyczny system, musi niekiedy dostosować się do zmiennych warunków, oferując zmienione bądź nowe koncepcje. Odzwierciedleniem tego punktu widzenia jest główny cel artykułu, czyli przedstawienie koncepcji „Sprawozdania z instrumentów finansów” (*Statement of Financial Instruments – SFI*) jako nowego elementu sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia. Niniejsza koncepcja została przedstawiona w rozprawie doktorskiej, obronionej na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu 5 grudnia 2013 roku¹.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych, a więc przedstawienie istoty interesu publicznego w rachunkowości, obserwowanych zmian oraz obszarów niedoskonałości sprawozdawczości finansowej i problemów na gruncie rachunkowości instrumentów finansowych, determinuje wybór metod badawczych, określonych w streszczeniu opracowania.

1. Sprawozdanie finansowe jako narzędzie ochrony interesu publicznego

Interes publiczny, mimo że nie jest pojęciem jednoznacznie zdefiniowanym², stanowi nadrzędne kryterium działania państwa, instytucji przez niego powołanych oraz podmiotów prywatnych. Interes publiczny jest realizowany za pomocą różnego rodzaju narzędzi, rozumianych jako instrumenty służące zastosowaniu wybranej techniki badań i osiągnięciu zamierzonych celów (Pilch 1977: 116). Zatem narzędzie ochrony interesu publicznego służy realizacji celu rozumianego jako interes publiczny.

Według autora niniejszej pracy dzięki metodzie apriorycznej można wyróżnić dwa rodzaje narzędzi ochrony interesu publicznego, zgodnych z przyjętą wcześniej definicją tego pojęcia: narzędzia uniwersalne oraz narzędzia specjalne.

---

¹ Promotor pracy: prof. zw. dr hab. Aldona Kamela-Sowińska, recenzenci: prof. zw. dr hab. Waldemar Gos oraz prof. zw. dr hab. Wiktor Gabruszewicz.

² Rozważania te zawarte są m.in. w pracach: Wróbel 2000: 701; Dziudzik 2007; Maurer 2003: 24; Wyrzykowski 1986: 47.

Do narzędzi uniwersalnych można zaliczyć narzędzia realizujące cele wspólne dla większości społeczeństwa. Odnaczają się one znacznym stopniem ogólności, są niezależne od położenia geograficznego i innych czynników, zewnętrzne, ogólne, o charakterze przymusowym. Do tej grupy narzędzi ochrony interesu publicznego można zaliczyć konstytucję, ustawy oraz rozporządzenia. W przeciwieństwie do narzędzi uniwersalnych (ogólnych) narzędzia specjalne ochrony interesu publicznego nie wynikają z mocy prawa i są dobrowolnie wykorzystywane przez określone podmioty gospodarcze.

Przedstawione narzędzia ochrony interesu publicznego składają się na uniwersalny katalog, obejmujący najważniejsze akty prawne oraz inne regulacje i praktyki, mające na celu ochronę interesu publicznego. Jednak każda nauka ma własne, służące tej sprawie specyficzne regulacje. Jednym z wielu obszarów wpływających na interes publiczny jest rachunkowość, która ma znaczenie głównie dzięki sprawozdawczości finansowej³. Jej kluczowy element stanowi sprawozdanie finansowe⁴ ogólnego przeznaczenia⁵. Zdaniem autora opracowania można mówić o dwóch rodzajach narzędzi ochrony interesu publicznego, które posiada i wykorzystuje rachunkowość: narzędziach instytucjonalnych oraz prawnych.

Do instytucjonalnych narzędzi ochrony interesu publicznego w rachunkowości zalicza się działalność instytucji zajmujących się profesjonalnie kształtowaniem zawodu księgowego, dobrych praktyk oraz stanowieniem bądź wspomaganiem stanowienia prawa bilansowego, lub standardów o zasięgu krajowym bądź międzynarodowym. Do narzędzi o zasięgu międzynarodowym zalicza się m.in. działalność Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, Rady Standardów Rachunkowości Finansowej czy Europejską Grupę Doradcą ds. Sprawozdawczości Finansowej. Do narzędzi instytucjonalnych o zasięgu krajowym należy zaliczyć przede wszystkim Stowarzyszenie Księgowych w Polsce oraz Komitet Krajowych Standardów Rachunkowości.

Do prawnych narzędzi ochrony interesu publicznego w rachunkowości zalicza się w szczególności międzynarodowe standardy rachunkowości (MSR oraz MSSF), dyrektywy UE oraz krajowe regulacje – Ustawę o rachunkowości, Rozporządzenia i Krajowe Standardy Rachunkowości. Celem prawnych narzędzi ochrony interesu publicznego jest zapewnienie odpowiedniej jakości i zakresu informacji ujawnianych w sprawozdaniu finansowym, tak aby było ono odpowiednio użyteczne, a także porównywalne i wiarygodne.

---

³ Przyjęto następującą definicję sprawozdawczości finansowej, wyprowadzoną przez J. Samelaka, który określił ją „usystematyzowanym zbiorem wyselekcjonowanych i syntetycznych informacji o dominującym charakterze finansowym, tworzonych głównie przez rachunkowość i częściowo poza nią, odnoszących się do przeszłej i obecnej sytuacji finansowej, majątkowej oraz wyniku finansowego przedsiębiorstwa” (Samelak 2013: 79).

⁴ Sprawozdanie finansowe to kluczowy element sprawozdawczości finansowej, stanowiący zbiór odpowiednio wybranych danych kwantytatywnych, opisujących efekt prowadzenia działalności gospodarczej, wyrażający się w zmianie majątku i kapitału oraz wyniku finansowym za ściśle określony moment w czasie.

⁵ Autor nie podejmuje zagadnienia sprawozdań finansowych podmiotów innych niż wymienione w Ustawie o rachunkowości i sporządzających sprawozdanie finansowe zgodnie z załącznikiem nr 1 do Ustawy (czyli banków i funduszy).

Należy zatem stwierdzić, że sprawozdanie finansowe jest jednym z narzędzi⁶ ochrony interesu publicznego, stosowanym przez rachunkowość. O tym, że sprawozdanie finansowe ogólnego przeznaczenia jest narzędziem ochrony interesu publicznego, przesądzają jego następujące cechy:

- ogólne przeznaczenie, tj. zaspokajanie potrzeb informacyjnych różnych grup jego odbiorców (interesariuszy),
- cechy jakościowe określone w założeniach koncepcyjnych MSSF,
- informacje o mieszanej orientacji – retrospektywnej oraz prospektywnej,
- zawarte w Ustawie o rachunkowości zasady dotyczące metod wyceny jego składników, terminów sporządzania, badania i publikowania, a także metod jego sporządzania⁷.

Z zaprezentowanych treści wynika, że rachunkowość dysponuje określonymi narzędziami ochrony interesu publicznego. Możliwe jest zatem oddziaływanie za ich pomocą na interes publiczny. Jednak zmiany zachodzące w gospodarce światowej powodują, że niektóre z tych narzędzi nie w pełni chronią interes publiczny. Jednym z tych narzędzi jest sprawozdanie finansowe ogólnego przeznaczenia.

2. Obszary niedoskonałości sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia

Z przedstawionych w poprzednim punkcie cech sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia wynika, że jest ono ważnym narzędziem ochrony interesu publicznego. Jednakże niektórzy badacze stwierdzają, że sprawozdawczość finansowa – w głównej mierze z powodu informacyjnej funkcji sprawozdania finansowego – nie w pełni chroni interes publiczny, czego przykładem był kryzys finansowy z 2008 roku (Krzywdą 2010: 57; Kędzior 2012: 100). Takie stanowisko – prezentowane także przez badaczy różnych dyscyplin w ramach dziedziny nauk ekonomicznych – wynika z obserwowanego kierunku zmian, a przede wszystkim – procesu harmonizacji i standaryzacji⁸. Skutkuje to pojawianiem się w niektórych obszarach informacyjnych pewnych niedoskonałości, które sprawiają, że sprawozdanie nie w pełni chroni interes publiczny. Zdaniem autora można do nich zaliczyć w szczególności:

- rosnący subiektywizm w rachunkowości,
- przechodzenie rachunkowości od reguł do zasad,
- niedostateczny rodzaj i zakres informacji ujawnianych w sprawozdaniu finansowym.

---

⁶ Sprawozdanie finansowe ogólnego przeznaczenia można zaliczyć do kategorii uniwersalnych i prawnych narzędzi ochrony interesu publicznego.

⁷ Nadzrędnym aktem prawnym regulującym prawo bilansowe w Polsce jest Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (DzU z 19 listopada 1994 r. nr 121, poz. 591; tekst jedn. DzU z 2009 r. nr 152, poz. 1223 ze zm.); dalej UoR.

⁸ Proces harmonizacji i standaryzacji nie jest przedmiotem artykułu. O harmonizacji i standaryzacji rachunkowości piszą m.in.: Kamela-Sowińska 2010; Samelak 2013; Buczkowska 2004.

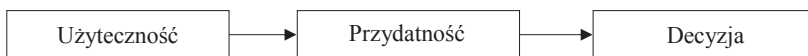
Rosnący subiektywizm w rachunkowości jest związany z coraz szerszym zakresem wykorzystania wartości godziwej jako metody wyceny w rachunkowości. Według J. Błażyńskiej „następuje zmiana systemu opartego na koszcie historycznym na system oparty na metodzie wartości [godziwej]” (Błażyńska 2011: 29). W literaturze można znaleźć wiele dowodów na to, że wycena w wartości godziwej charakteryzuje się znacznym subiektywizmem (Błażyńska 2011: 31; Surdykowska 2012: 109; Kutera, Surdykowska 2009: 93 i 155; Grabiński 2010: 36, Gierusz 2011: 118).

Drugim obszarem niedoskonałości jest przechodzenie od rachunkowości opartej na regułach (*rules-based accounting*) do rachunkowości opartej na zasadach (*principles-based accounting*). Podstawową różnicą między podejściami jest to, że w podejściu *rules-based* określa się, co „trzeba zrobić”, a w podejściu *principles-based* chodzi o „decydowanie, co powinno się zrobić” (Stuebs Jr, Thomas 2011: 50). Podejście *principles-based* jest zatem bardziej niedookreślone i pozostawia swobodę wyboru jednostce, co można uznać za „przeniesienie” odpowiedzialności z podmiotu regulującego (IASB/FASB) na podmiot stosujący standard, czyli podmiot gospodarczy. W literaturze obszernie opisano problem oszustw księgowych, które wynikają z wielu czynników, a jednym z nich jest pozostawienie jednostkom swobody w zakresie wyboru metod wyceny i prezentacji informacji w sprawozdaniu finansowym (Kutera, Hołda, Surdykowska 2006; Gut 2010; Hulicka 2008; Szczyrba, Tobis 2010).

Użytkownicy sprawozdań finansowych wskazują na dwie główne wady obecnego wzoru sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia (Micherda 2012: 28). Są to:

- niespójność poszczególnych elementów sprawozdania finansowego,
- niewystarczająca szczegółowość niektórych pozycji, co zmniejsza jego przydatność.

Uważa się, że zbyt mała szczegółowość prezentowanych informacji zmniejsza przydatność sprawozdania finansowego (Micherda 2012: 28) bądź jego użyteczność (Stępień 2012: 124). Jeśli przez przydatność rozumieć zdolność „informacji do oddziaływania na zmianę decyzji podejmowanych przez użytkowników” (Gierusz, Gawrońska 2012: 32), a przez użyteczność – zdolność do zaspokajania potrzeb (Pęciak 2011: 89), wówczas możliwe jest określenie zależności między przydatnością a użytecznością sprawozdania finansowego. Aby sprawozdanie finansowe było użyteczne, musi zawierać informacje, których poszukują interesariusze (np. o instrumentach finansowych). Jednak sprawozdanie finansowe może być przydatne dopiero wtedy, gdy będzie zawierało informacje o odpowiednim stopniu szczegółowości i rzetelności (np. o ryzyku poszczególnych instrumentów finansowych). Wówczas sprawozdanie finansowe może stanowić podstawę do podjęcia określonej decyzji (np. inwestycyjnej w instrumenty finansowe). Zależność tę obrazuje rysunek 1.

Rysunek 1. Zależność między użytecznością a przydatnością sprawozdania finansowego

Źródło: opracowanie własne.

Innym obszarem niedoskonałości sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia jest niewłaściwa agregacja informacji (Krzywda 2010: 60–61), natomiast różnorodność wielu pozycji sprawozdania finansowego – czego przykładem są instrumenty finansowe oraz wysokie oczekiwania różnych grup interesariuszy – sprawia, że nie jest możliwe uwzględnienie w obecnej formule sprawozdawczości finansowej wszystkich kwantytatywnych informacji. Z. Luty uważa, że w związku ze zwiększającą się różnorodnością potrzeb informacyjnych sprawozdawczość finansowa ewoluuje w kierunku sprawozdań finansowych celowych, dedykowanych (Luty 2010: 127–138). Zdaniem wspomnianego autora do sprawozdań finansowych będą także inkorporowane informacje z raportów wewnętrznych, tak aby użytkownicy sprawozdań otrzymali pełną, analityczną informację o danej kategorii ekonomicznej. Tak dalece powzięta rozbudowa sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia wydaje się niemożliwa. Przede wszystkim byłoby to sprzeczne z założeniami rachunkowości opartej na zasadach – a więc i z obecnym trendem – oraz utrudniało porównywalność sprawozdań w skali globalnej. Możliwość sporządzania przez podmiot dedykowanych sprawozdań (raportów) finansowych należy uznać za wysoce prawdopodobne w przyszłości.

3. Obszary problemowe rachunkowości instrumentów finansowych

Jednym z obszarów informacyjnych obecnego sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia posiadającego przedstawione niedoskonałości są instrumenty finansowe, których obecne zasady ujmowania, wyceny i prezentacji w sprawozdaniu finansowym w niedostateczny sposób zaspokajają potrzeby informacyjne różnych interesariuszy. W obszarze instrumentów finansowych badacze najczęściej podkreślają wpływ wyceny w wartości godziwej na wiarygodność i porównywalność sprawozdań finansowych. Odrębnym przedmiotem wielu publikacji jest zakres i rodzaj informacji o instrumentach finansowych ujawnianych w sprawozdaniu finansowym.

J. Gierusz zwraca uwagę na fakt, że pod względem rzetelności sprawozdania finansowego bezpieczniejsze jest ujęcie inwestycji w cenie nabycia, jednakże dla inwestorów bardziej przydatna jest wycena w wartości godziwej (Gierusz 2009: 51–52). Autor ten podkreśla, że rozsądnym kompromisem byłoby przedstawienie, jaka część wyniku finansowego jest konsekwencją okresowego przeszacowania. Podobnego zdania jest P. Mućko, pisząc o konieczności „odrębnego ujmowania zysków z przeszacowania” (Mućko 2012: 87). Ten postulat ma swoje odzwierciedlenie w przedstawionej w dalszej części opracowania koncepcji SFI.

Wielu autorów krytycznie odnosi się do faktu dużej zmienności wartości godziwej instrumentów finansowych (Lefebvre, Simonova, Scarlat 2009) oraz subiektywizmu jej szacowania (Budzińska 2012). R. Lefebvre, E. Simonova oraz M. Scarlat uważają, że duża różnorodność informacji – przy założeniu, że informacje te nie są odpowiednio dokładnie sprawdzone, pogrupowane oraz wyselekcjonowane – prezentowanych w sprawozdaniu finansowym może prowadzić do tego, że dla inwestorów stanie się ono nieistotnym źródłem informacji (Lefebvre, Simonova, Scarlat 2009: 16). Zbyt duża niepewność, wynikająca

z wyceny w wartości godziwej, może negatywnie wpływać na zachowania inwestorów odnośnie do informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym, którzy na tej podstawie nie będą w stanie podjąć wiążącej decyzji inwestycyjnej. Przynoczeni autorzy uważają, że ujawnienie w sprawozdaniu finansowym informacji o instrumentach finansowych, których wartość została oszacowana na podstawie wątpliwych danych wejściowych i indywidualnego osądu, może zmniejszać wiarygodność sprawozdania finansowego przez ograniczenie weryfikowalności danych (Lefebvre, Simonova, Scarlat 2009: 16).

Zagadnieniem opisywanym w literaturze jest także porównywalność sprawozdań finansowych w związku ze stosowaniem wartości godziwej do wyceny składników sprawozdania finansowego. Uważa się, że wycena w wartości godziwej zwiększa porównywalność sprawozdań finansowych – między podmiotami oraz w czasie – tylko w trakcie hossy na rynku (Lefebvre, Simonova, Scarlat 2009: 18). Inna jest ocena wyceny w wartości godziwej podczas bessy. Wycena instrumentów finansowych w wartości godziwej odzwierciedla wahania cen, które mogą być znaczne – niekiedy nawet 40–50% w ciągu jednego dnia – w związku z czym wycena tego samego instrumentu finansowego przez dwa podmioty może być różna. W sytuacji, gdy rynek stanie się nieaktywny, wycena w wartości godziwej może prowadzić do ograniczonej porównywalności sprawozdań finansowych.

Pozostawienie możliwości wyboru w zakresie metod wyceny instrumentów finansowych, zgodnie z podejściem principles-based, powoduje, że ten sam obiekt wyceny może mieć różną wartość, w zależności od przyjętej metody wyceny w przedsiębiorstwie. Zdaniem J. Samelaka „może to prowadzić również do nieporównywalności sprawozdań finansowych między podmiotami gospodarczymi” (Samelak 2013: 109).

Reprezentatywne dla takich rozważań wydaje się stwierdzenie A. Kameli-Sowińskiej, że „rachunkowość zawsze odgrywała pierwszoplanową rolę strażnika jakości pomiaru, tymczasem obecnie zaczyna się wymykać spod kontroli i przestaje być narzędziem prezentacji wiernego i rzetelnego obrazu firmy” (Kamela-Sowińska 2008: 181).

4. Projekt „Sprawozdania z instrumentów finansowych”

Projekt „Sprawozdania z instrumentów finansowych” (*Statement of Financial Instruments* – SFI) uwzględni wszystkie opisane i zidentyfikowane wcześniej w artykule problemy sprawozdawczości finansowej, przede wszystkim obszary niedoskonałości sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia. Projekt SFI, jako nowego elementu sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia i sprawozdania dedykowanego (kryterium przedmiotowe stanowią instrumenty finansowe), przedstawia:

- zasady ogólne,
- zasady uznawania instrumentów finansowych w SFI,
- metody wyceny instrumentów finansowych w SFI,
- prezentację instrumentów finansowych w SFI,
- wzór poszczególnych elementów SFI.

4.1. Ogólne zasady sporządzania SFI

„Sprawozdanie z instrumentów finansowych” określa szczegółowe zasady uznawania, metody wyceny oraz sposób prezentacji instrumentów finansowych, z wyłączeniem: (1) udziałów w jednostkach podporządkowanych, (2) praw i obowiązków wynikających z umów ubezpieczeniowych oraz (3) umów, z których wynika obowiązek dokonania płatności zależnych od warunków klimatycznych, geologicznych lub innych czynników naturalnych.

Terminy sporządzania, badania oraz składania w sądzie i publikowania „Sprawozdania z instrumentów finansowych”, jako proponowanego nowego elementu sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia, oraz zakres podmiotów zobowiązanych do jego sporządzania jest zbieżny z obowiązującymi zapisami Ustawy o rachunkowości.

4.2. Zasady uznawania instrumentów finansowych w SFI

Instrumenty finansowe uznaje się za nabyte w razie zawarcia przez jednostkę kontraktu, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 23 Uor. Jednostka kwalifikuje instrumenty finansowe w dniu ich nabycia lub powstania do następujących kategorii:

- instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu,
- pożyczki udzielone,
- instrumenty finansowe utrzymywane do terminu wymagalności,
- instrumenty finansowe dostępne do sprzedaży.

Taki podział jest zbieżny z rozwiązaniami przyjętymi w polskim prawie bilansowym. Zastosowanie mają także pozostałe zapisy Rozporządzenia⁹ w zakresie zasad uznawania instrumentów finansowych, z wyłączeniem zobowiązań finansowych (§§ 4–12 RMF). Rozwiązaniem proponowanym przez autora artykułu w projekcie „Sprawozdania z instrumentów finansowych” jest inny niż obecnie funkcjonujący w sprawozdaniu finansowym sposób prezentacji instrumentów finansowych.

4.3. Metody wyceny instrumentów finansowych w SFI

W zakresie wyceny przyjęto rozwiązania bazujące na podejściu *rules-based*, określając metodę wyceny dla poszczególnych instrumentów finansowych.

Instrumenty finansowe na dzień zawarcia kontraktu wprowadza się do ksiąg rachunkowych w cenie nabycia, tj. w wartości godziwej poniesionych wydatków lub przekazanych w zamian innych składników majątkowych. Przy ustalaniu wartości godziwej na ten dzień uwzględnia się poniesione przez jednostkę koszty transakcji.

Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu wycenia się nie później niż na koniec okresu sprawozdawczego według wartości godziwej lub wartości rynkowej. W warunkach

---

⁹ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (DzU 2001 nr 149, poz. 1674 ze zm.), w artykule – RMF/Rozporządzenie.

stabilności rynków finansowych wycena rynkowa dostarcza stosunkowo wiarygodnych informacji o wartości poszczególnych walorów, tym samym wycena tych instrumentów finansowych w wartości godziwej sprzyja realizacji zasady memoriału.

Instrumenty finansowe dostępne do sprzedaży podmiot wycenia według kosztu historycznego. Model kosztu historycznego ma zastosowanie dla długoterminowych instrumentów finansowych, tj. zakwalifikowanych do kategorii dostępnych do sprzedaży z zamiarem ich utrzymywania przez okres co najmniej dwunastu miesięcy. Podmiot wycenia te instrumenty finansowe w cenie nabycia, z uwzględnieniem trwałej utraty wartości.

Instrumenty finansowe zakwalifikowane do dwóch kategorii: pożyczek udzielonych oraz instrumentów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności, wycenia się według skorygowanej ceny nabycia.

Zasady wyceny instrumentów finansowych na dzień bilansowy w projekcie sprawozdania SFI przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Wycena instrumentów finansowych na dzień bilansowy w SFI

Klasyfikacja instrumentów finansowych	Metoda wyceny
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Wartość godziwa, wartość rynkowa
Pożyczki udzielone	Skorygowana cena nabycia
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	Skorygowana cena nabycia
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Cena nabycia minus odpis z tytułu trwałej utraty wartości

Źródło: opracowanie własne.

Skutki wyceny bilansowej instrumentów finansowych w sprawozdaniu SFI są następujące:

- okresowe zmiany wartości instrumentów finansowych zakwalifikowanych do kategorii przeznaczonych do obrotu zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych okresu sprawozdawczego, w którym nastąpiło przeszacowanie (zapis zbieżny z § 21 ust. 1 RMF),
- okresowe zmiany wartości instrumentów finansowych zakwalifikowanych do kategorii dostępnych do sprzedaży odnosi się w ciężar kosztów finansowych (spadek wartości poniżej ceny nabycia) oraz na dobro przychodów finansowych (wzrost wartości poniżej ceny nabycia),
- zastosowanie mają pozostałe zapisy Rozporządzenia w zakresie okresowej wyceny pozostałych grup instrumentów finansowych (pożyczek udzielonych oraz instrumentów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności) oraz przekwalifikowania i trwałej utraty wartości (§§ 22–26 RMF).

Projekt „Sprawozdania z instrumentów finansowych” zakłada odnoszenie zmian wartości godziwej instrumentów finansowych wyłącznie na wynik finansowy okresu sprawozdawczego. W przypadku długoterminowych instrumentów finansowych polskie prawo bilansowe nakazuje odnoszenie zmian z przeszacowania na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny. Jednak, zdaniem autora artykułu, odnoszenie wszystkich zmian wartości instrumentów finansowych wynikowo zwiększa przejrzystość informacji i stanowi istotny element przeświadczenia o przydatności sprawozdania finansowego. Zdaniem autora takie rozwiązanie ułatwi także analizę finansową sprawozdania finansowego. Dodatkowo ujednolicenie sposobu prezentowania informacji, który zakłada przedstawiony projekt, zapewnia ich porównywalność w większym stopniu niż rozwiązania zawarte w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej. Dowodem są badania przeprowadzone na spółkach giełdowych, z których wynika, że rozwiązania zawarte w MSSF „wskazują, że w praktyce mamy do czynienia z indywidualnym podejściem do zasad prezentacji informacji o innych całkowitych¹⁰. Wadą takiego sposobu prezentacji jest brak możliwości porównania poszczególnych kategorii sprawozdań między spółkami; analiza porównawcza jest pracochłonna i wymaga poszukiwania danych w wielu notach” (Bek-Gaik 2013: 22). Według autora proponowany projekt zwiększa przejrzystość prezentowanych informacji o instrumentach finansowych oraz zwiększa porównywalność sprawozdań finansowych w przestrzeni, czyli pomiędzy podmiotami.

4.4. Prezentacja instrumentów finansowych w SFI

Jednostka sporządza sprawozdanie SFI i prezentuje informacje o instrumentach finansowych z podziałem na długo- i krótkoterminowe (takie rozwiązanie przyjęto w Ustawie o rachunkowości, gdzie w załączniku nr 1 przedstawiono wzór, według którego wyróżniono aktywa finansowe długoterminowe – A.IV.3, oraz krótkoterminowe – B.III.1). Jednak w ramach długo- i krótkoterminowych instrumentów finansowych projekt zakłada inny podział analityczny. Obecnie aktywa finansowe są prezentowane w bilansie według następującego podziału¹¹: udziały lub akcje, inne papiery wartościowe, udzielone pożyczki oraz inne aktywa finansowe.

Przedstawiony projekt zakłada prezentację informacji o posiadanych instrumentach finansowych według **jednorodnych grup ryzyka (JGR)**¹². Zaprezentowany w dalszej części opracowania przykład klasyfikacji instrumentów finansowych według JGR stanowi jedynie zilustrowanie założeń prezentowanej koncepcji. W literaturze przedmiotu nie

¹⁰ Inne całkowite dochody obejmują m.in. zyski lub straty z tytułu przeszacowania instrumentów finansowych przeznaczonych do sprzedaży, a więc instrumentów, których zmiany wartości odnoszone są kapitałowo (kapitał z aktualizacji wyceny), a nie wiążą się ze zmianą kapitału wskutek jego podwyższenia przez właścicieli.

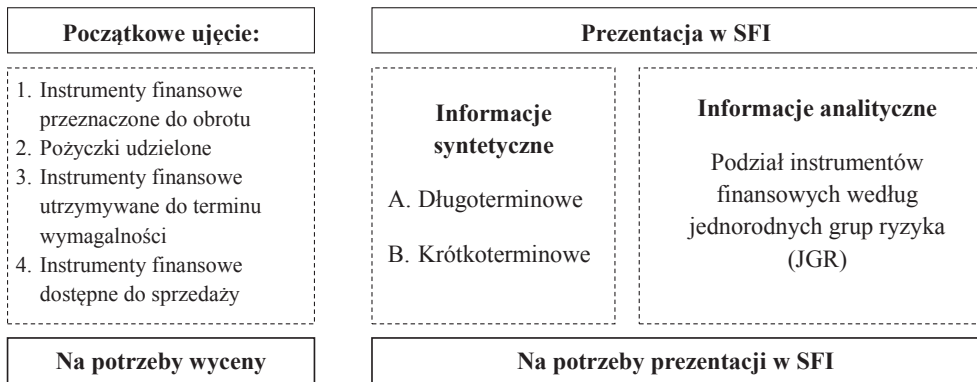
¹¹ Instrumenty finansowe stanowią bardzo „pojemną” kategorię aktywów finansowych, stąd ograniczenie ich prezentacji do instrumentów pierwotnych (udziały lub akcje, inne papiery wartościowe oraz udzielone pożyczki) oraz innych aktywów finansowych wydaje się niedostateczne.

¹² O potrzebie szerszego ujawnienia informacji o ryzyku piszą m.in.: Samelak 2011, Surdykowska 2012, Karmańska 2009.

ma propozycji klasyfikacji instrumentów finansowych według ryzyka towarzyszącego ich pozyskaniu i utrzymywaniu na potrzeby ujęcia sprawozdawczego. Jednak na podstawie logicznego wnioskowania można przedstawić jeden z wielu możliwych podziałów długo- i krótkoterminowych instrumentów finansowych na:

- instrumenty pochodne,
- produkty strukturyzowane,
- akcje i udziały, pożyczki udzielone,
- obligacje skarbowe i bony skarbowe,
- inne instrumenty finansowe.

Relację pomiędzy metodą uznawania, wyceny i prezentacji instrumentów finansowych w SFI zaprezentowano na rysunku 2.

Rysunek 2. Prezentacja instrumentów finansowych w SFI

Źródło: opracowanie własne.

W ramach podziału na instrumenty długo- i krótkoterminowe szczegółowe pozycje zostały przedstawione według stopnia ryzyka, jakie generują poszczególne instrumenty. Należy bowiem podkreślić, że „nierzadko występuje sytuacja, w której decydenci lokują środki swoich przedsiębiorstw w instrumenty o potencjalnie wysokiej stopie zwrotu, pomijając ryzyko związane z podejmowaną inwestycją” (Bulski 2011: 46). Praktyka dowodzi, że zachowania ryzykowne, np. zbyt duży udział w portfelu inwestycyjnym instrumentów pochodnych i strukturyzowanych, mogą „prowadzić do powstania zobowiązań niewspółmiernych do możliwości płatniczych kontrahenta” (Mitręga-Niestrój, Puszer 2011: 56). Dodatkowo w sekcjach A i B SFI należy wskazać procentowy udział poszczególnych instrumentów finansowych, co informuje odbiorców sprawozdania SFI o udziale instrumentów generujących potencjalnie największe ryzyko.

4.5. Wzór elementów SFI

„Sprawozdanie z instrumentów finansowych” (*Statement of Financial Instruments – SFI*) składa się z dwóch elementów: sekcji A, dotyczącej wyników zrealizowanych i niezrealizowanych na instrumentach finansowych, oraz sekcji B, dotyczącej stanu poszczególnych instrumentów finansowych i źródeł pochodzenia kapitału na sfinansowanie działalności inwestycyjnej w tym obszarze. Zaprezentowano także wymagane ujawnienia informacji w obszarze instrumentów finansowych w informacji dodatkowej sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia.

W sekcji A SFI podmiot gospodarczy prezentuje wynik finansowy (zysk lub stratę) w wyniku operacji gospodarczych związanych z instrumentami finansowymi. Celem tego elementu Sprawozdania jest przede wszystkim ocena skuteczności decyzji, które podejmuje kierownictwo jednostki w zakresie inwestycji finansowych. W sekcji A, podobnie jak w sekcji B SFI, dokonano podziału instrumentów finansowych na długo- i krótkoterminowe, które następnie zostały analitycznie przedstawione w podziale na JGR. Początkowe ujęcie instrumentu finansowego determinuje zatem sposób jego wyceny, zakwalifikowanie zaś do JGR w ramach długo- i krótkoterminowych instrumentów finansowych – sposób jego prezentacji.

Zysk (strata) brutto to wynik finansowy dodatni (zysk) lub ujemny (strata) z operacji na określonej grupie instrumentów finansowych. Odrębnie wyznaczany jest zysk (strata) brutto dla długo- i krótkoterminowych instrumentów finansowych. W sekcji A SFI pozycje prezentowane są „per saldo”, czyli po skompensowaniu.

W sekcji A podmiot prezentuje wynik zdarzeń zrealizowanych, czyli generujących przepływy gotówkowe, oraz wynik zdarzeń niezrealizowanych, będących skutkiem okresowej wyceny instrumentów finansowych (na ostatni dzień okresu sprawozdawczego). Wyniki zrealizowane oraz niezrealizowane podmiot ujawnia dla każdej grupy instrumentów finansowych – długoterminowych oraz krótkoterminowych, z dalszym podziałem na jednorodne grupy ryzyka. Wzór sekcji A przedstawiono w tabeli 2.

Wzór sekcji B Sprawozdania pokrywa się znacząco z sekcją A SFI, uwzględnia bowiem taki sam podział instrumentów finansowych na długo- i krótkoterminowe. Szczegółowe pozycje sekcji B SFI zostały także przedstawione według jednorodnych grup ryzyka, podobnie jak w sekcji A SFI.

W sekcji B SFI prezentowane są informacje o posiadanych za dany okres sprawozdawczy instrumentach finansowych oraz zaangażowanych na ten cel kapitałach. Należy uwzględnić także okresowe przeszacowania wartości tych aktywów, czyli w sekcji B SFI wykazuje się zyski bądź straty niezrealizowane. Uznano bowiem, że w sekcji A SFI podmiot powinien przedstawić wszystkie zdarzenia związane z instrumentami finansowymi i wpływającymi na wynik finansowy. Dotyczy to zdarzeń, które zostały już zrealizowane, czyli zyski bądź straty, które z tytułu zbycia inwestycji są pewne, jak i niezrealizowane – okresowe przeszacowania. Sens wykazywania w sekcji B SFI niezrealizowanych zysków

Tabela 2

Wzór sekcji A „Sprawozdania z instrumentów finansowych” (SFI)

Pozycja	Udział (%)	Rok obrotowy (<i>n</i>) (dane w tys. PLN)	Poprzedni rok obrotowy (<i>n</i> – 1) (dane w tys. PLN)
(a)		(c)	(d)
WYNIKI ZREALIZOWANE			
A. Długoterminowe instrumenty finansowe			
I. Zysk ze zbycia:			
Instrumenty finansowe według JGR			
II. Razem przychody finansowe			
III. Strata ze zbycia:			
Instrumenty finansowe według JGR			
IV. Razem koszty finansowe			
B. Zysk (strata) brutto (A.II – A.IV)			
C. Krótkoterminowe instrumenty finansowe			
I. Zysk ze zbycia:			
Instrumenty finansowe według JGR			
II. Razem przychody finansowe			
III. Strata ze zbycia:			
Instrumenty finansowe według JGR			
IV. Razem koszty finansowe			
D. Zysk (strata) brutto (C.II – C.IV)			
E. Razem wynik finansowy zrealizowany (B + D)			
WYNIKI NIEZREALIZOWANE			
F. Długoterminowe instrumenty finansowe			
I. Przychody finansowe			
Instrumenty finansowe według JGR			
II. Razem przychody finansowe			
III. Koszty finansowe			
Instrumenty finansowe według JGR			
IV. Razem koszty finansowe			
G. Niezrealizowany zysk (strata) (F.II – F.IV)			
H. Krótkoterminowe instrumenty finansowe			
I. Przychody finansowe			
Instrumenty finansowe według JGR			
II. Razem przychody finansowe			
III. Koszty finansowe			
Instrumenty finansowe według JGR			
IV. Razem koszty finansowe			
I. Niezrealizowany zysk (strata) (H.II – H.IV)			
J. Razem wynik finansowy niezrealizowany (G + I)			

Źródło: opracowanie własne.

bądź strat (skutków przeszacowania) jest taki, że informują one o obecnej wartości danych instrumentów finansowych nie zaś o końcowym efekcie w postaci wyniku finansowego brutto (według konstrukcji SFI)¹³. Ponadto pozycja wyniku niezrealizowanego pozwala na zbilansowanie sekcji B, stanowi ona bowiem „odchylenie” od zaangażowanych kapitałów na instrumenty finansowe.

Dla zewnętrznych odbiorców informacje ujawniane w sekcji B SFI mogą być podstawą do podjęcia określonej decyzji inwestycyjnej. Jeśli bowiem przeważają instrumenty finansowe o niskim stopniu ryzyka (grupy 4–6), oznacza to, że inwestor nie będzie musiał ponieść dodatkowych kosztów, związanych np. z uzupełnieniem depozytu, co jest niezbędne w przypadku inwestycji w instrumenty pochodne.

Tabela 3

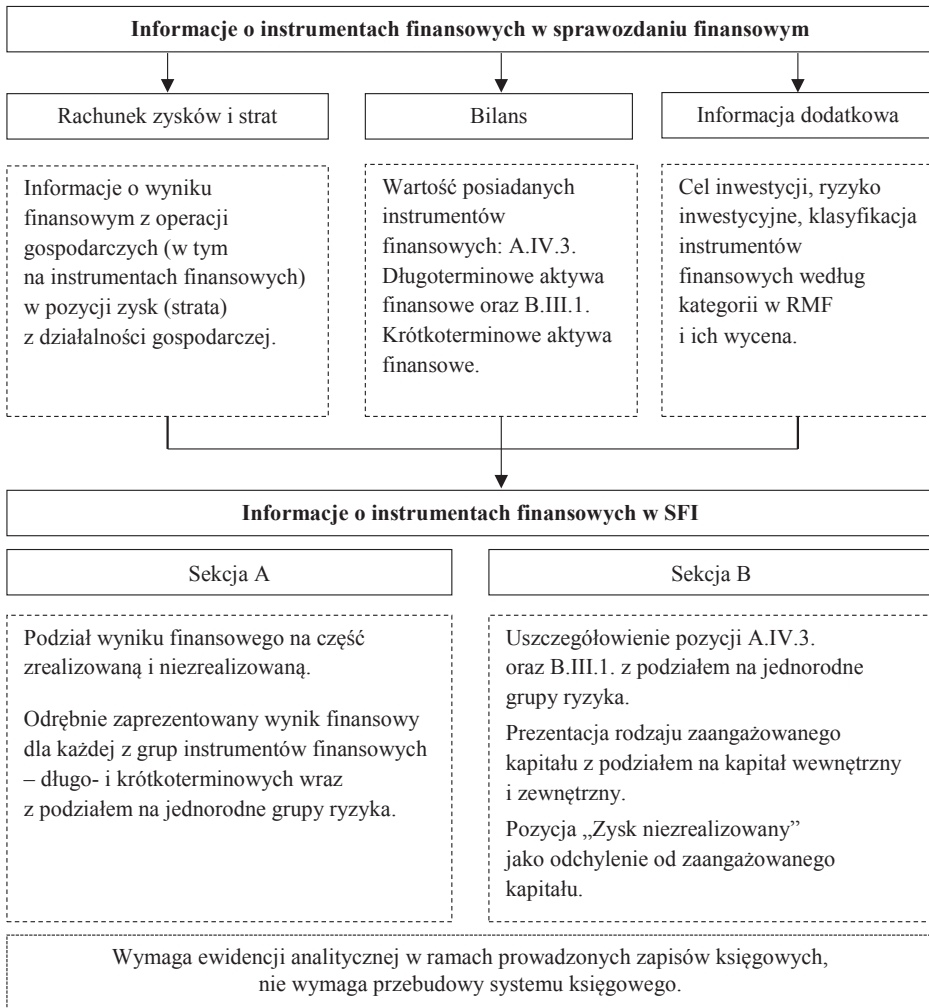
Wzór sekcji B „Sprawozdania z instrumentów finansowych” (SFI)

Pozycja	Udział (w %)	Rok obrotowy (n) Dane w tys. PLN	Poprzedni rok obrotowy (n-1) Dane w tys. PLN
(a)	(b)	(c)	(d)
INSTRUMENTY FINANSOWE			
A. Długoterminowe instrumenty finansowe			
Instrumenty finansowe według JGR			
B. Razem długoterminowe instrumenty finansowe			
C. Krótkoterminowe instrumenty finansowe			
Instrumenty finansowe według JGR			
D. Razem krótkoterminowe instrumenty finansowe			
E. Razem instrumenty finansowe (B + D)			
KAPITAŁ ZAANGAŻOWANY			
F. Kapitał własny			
1. Zysk zatrzymany			
2. Dopłata do kapitału			
G. Razem zaangażowany kapitał własny (F.1–2)			
H. Kapitał obcy			
1. Długoterminowe zobowiązania finansowe			
2. Krótkoterminowe zobowiązania finansowe			
I. Razem zaangażowany kapitał obcy (H.1–2)			
J. Razem kapitał zaangażowany (G+I)			
WYNIK NIEZREALIZOWANY			
K. Wynik finansowy niezrealizowany (pozycja J – sekcja A)			

Źródło: opracowanie własne.

¹³ Idealnie sens tego założenia oddają słowa E. Batisty, który uważa, że „jeśli nie sprzedałem ani jednego udziału, nic nie straciłem” (The Economist: 51).

Ujawnianie informacji o zaangażowanym kapitale na konkretny cel jest zbieżne z obecną tendencją zmian w sprawozdawczości finansowej. Współcześnie dąży się, aby w sprawozdaniu finansowym jednostki gospodarczej odzwierciedlać dokładnie wartość kapitału zaangażowanego na sfinansowanie określonej działalności. Takie rozwiązanie przewiduje projekt nowego modelu sprawozdania finansowego, który został opracowany wspólnie przez IASB oraz FASB. Zgodnie z tym projektem zastosowano podejście menedżerskie.

Rysunek 3. Powiązanie SFI z elementami obecnego sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia

Źródło: opracowanie własne.

Jak pisze E. Walińska: „Konsekwencją podejścia menedżerskiego jest nowy podział aktywów/zobowiązań – zgodnie z kryterium rodzajów działalności, której służą. Oznacza to zastąpienie porządkowego układu bilansu układem analitycznym, pozwalającym menedżerom odpowiedzieć na pytanie, jakie są źródła finansowania konkretnych aktywów (a nie aktywów jako całości)” (Walińska 2010: 271). Istota podejścia menedżerskiego została także wykorzystana w sprawozdaniu SFI, w którym aktywa (instrumenty finansowe) z tytułu inwestycji zostały przeciwstawione źródłom pochodzenia kapitału na ich nabycie. Wzór sekcji B prezentuje tabela 3.

Syntetycznie powiązanie SFI z elementami obecnego sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia przedstawiono na rysunku 3.

Uwagi końcowe

Rachunkowość jako system informacyjny wartościowo przedstawia sytuację finansową i majątkową podmiotu gospodarczego w określonej formie, tj. w sprawozdaniu finansowym. Wspomina o tym W. Gos, twierdząc, że rachunkowość to ważny system informowania o sytuacji finansowej jednostki, a produktem rachunkowości jest sprawozdanie finansowe (Gos 2010: 7). Jednak sprawozdanie finansowe nie jest pozbawione pewnych obszarów niedoskonałości, które zmniejszają możliwość jego skutecznego oddziaływania na interes publiczny. W szczególności niedostatecznie rozwinięty wydaje się obszar informacyjny instrumentów finansowych.

W związku z ograniczoną pojemnością informacyjną bilansu oraz rachunku zysków i strat, znaczącą rolą instrumentów finansowych w gospodarce światowej oraz obszarami niedoskonałości sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia, przedstawiono koncepcję „Sprawozdania z instrumentów finansowych” (*Statement of Financial Instruments* – SFI), będącego nowym elementem sprawozdania finansowego ogólnego przeznaczenia. Przedstawiona koncepcja, mimo że nowa, ma charakter bardziej ewolucyjny niż rewolucyjny. Podobnie jak rozwinął się obszar środków pieniężnych w ramach rachunku przepływów pieniężnych oraz obszar kapitału własnego w ramach zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym, tak proponowane Sprawozdanie rozwija obszar instrumentów finansowych.

Przedstawiona koncepcja SFI ma w głównej mierze charakter normatywny i aprioryczny. Jednak, zdaniem autora pracy, może stanowić impuls do dalszej dyskusji o możliwych zmianach w zakresie rachunkowości instrumentów finansowych.

Literatura

- Bek-Gaik B. (2012), *Sprawozdanie z całkowitych dochodów w świetle nowych regulacji prawnych*, w: *Kierunki ewolucji sprawozdawczości i rewizji finansowej*, red. B. Micherda, Difin, Warszawa.
- Błażyńska J. (2011), *Dylematy wyceny we współczesnej rachunkowości*, w: *Kierunki zmian we współczesnej rachunkowości*, red. W. Gabrusewicz, J. Samelak, Zeszyty Naukowe 191, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.

- Buczowska A. (2004), *Harmonizacja i standaryzacja rachunkowości w Polsce*, w: *Rachunkowość we współczesnej gospodarce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 387, „Prace Katedry Rachunkowości” nr 24, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Budzińska O. (2012), *Metodologiczne problemy wyznaczania wartości godziwej*, w: *Za i przeciw wartości godziwej w rachunkowości. Problemy stosowania i wykorzystania wartości godziwej*, red. H. Buk, A. Kostur, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Wydziałowe 125, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice.
- Bulski M. (2011), *Skutki błędnych decyzji inwestycyjnych jako przyczyna kryzysu przedsiębiorstwa*, w: *Zjawiska kryzysowe a decyzje finansowe przedsiębiorstw*, red. K. Znaniecka, M. Gorczyńska, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach nr 77, Katowice.
- Dziudzik S. (2007), *Zasady przedłużania i odraczenia terminu płatności podatku*, „Doradca Podatnika” 48–49/2007.
- Gierusz J. (2009), *Dylematy wyceny inwestycji w nieruchomości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 53 (109), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa.
- Gierusz J. (2011), *Koszt historyczny czy wartość godziwa – dylematy wyceny w rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 62 (118), Warszawa.
- Gierusz J., Gawrońska J. (2012), *Ewolucja pojęcia wyniku finansowego a pomiar jego jakości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 66 (122), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Rada Naukowa, Warszawa.
- Gos W. (2010), *Istota i zasady rachunkowości finansowej*, w: *Rachunkowość finansowa przedsiębiorstw według Ustawy o rachunkowości, część I*, red. K. Sawicki, Expert, Wrocław.
- Grabiński K. (2010), *Wycena i jej aktualizacja w warunkach kryzysu gospodarczego*, w: *Rachunkowość wobec kryzysu gospodarczego*, red. B. Micherda, Difin, Warszawa.
- Gut P. (2010), *Kreatywna księgowość*, w: *Rachunkowość zaawansowana, część II. Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej i Międzynarodowe Standardy Rachunkowości*, red. A. Kamela-Sowińska, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlu i Rachunkowości, Poznań.
- Hulicka M. (2008), *Oszukańcza sprawozdawczość finansowa. Wpływ rzetelnej rewizji finansowej na efektywność nadzoru korporacyjnego i ograniczanie asymetrii informacji na rynku kapitałowym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Kamela-Sowińska A. (2008), *Ile warta jest pszczoła, czyli nowa rachunkowość*, w: *Wartość i wycena w ekonomii i rachunkowości*, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice.
- Kamela-Sowińska A. (2010), *Harmonizacja i standaryzacja rachunkowości*, w: *Rachunkowość zaawansowana część II – Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej i Międzynarodowe Standardy Rachunkowości*, red. A. Kamela-Sowińska, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlu i Rachunkowości, Poznań.
- Karmańska A. (2009), *Wartość ekonomiczna w systemie informacyjnym rachunkowości finansowej*, Difin, Warszawa.
- Kędzior M. (2012), *Nowa formuła prezentacji sprawozdań finansowych według wspólnej koncepcji IASB i FASB*, w: *Kierunki ewolucji sprawozdawczości i rewizji finansowej*, red. B. Micherda, Difin, Warszawa.
- Krzywda D. (2010), *Biznesowa koncepcja sprawozdania finansowego w dobie kryzysu gospodarczego*, w: *Rachunkowość wobec kryzysu gospodarczego*, red. B. Micherda, Difin, Warszawa.
- Kutera M., Hołda A., Surdykowska S.T. (2006), *Oszustwa księgowe. Teoria i praktyka*, Difin, Warszawa.
- Kutera M., Surdykowska S.T. (2009), *Kryzysy gospodarcze a wiarygodność sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa.
- Lefebvre R., Simonova E., Scarlat M. (2009), *Fair Value Accounting: The Road to Be Most Travelled*, Issue in Focus, Certified General Accountants Association of Canada, Ontario.
- Luty Z. (2010), *Kierunki zmian sprawozdawczości finansowej*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości nr 56, SKwP, Warszawa.
- Maurer H. (2003), *Ogólne prawo administracyjne*, tłum. red. K. Nowacki, Kolonia Limited, Wrocław.
- Meredyk K. (2003), *Przedmiot i metoda nauk ekonomicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- Micherda B. (2012), *Wybrane aspekty ewolucji rachunkowości*, w: *Kierunki ewolucji sprawozdawczości i rewizji finansowej*, red. B. Micherda, Difin, Warszawa.
- Mitrega-Niestroj K., Puszer B. (2011), *Problem opcji walutowych w polskich przedsiębiorstwach w latach 2007–2009*, w: *Zjawiska kryzysowe a decyzje finansowe przedsiębiorstw*, red. K. Znaniecka, M. Gorczyńska, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach nr 77, Katowice.
- Mučko P. (2012), *Wycena w wartości godziwej w świetle asymetrii informacji i potrzeb informacyjnych użytkowników sprawozdań finansowych*, w: *Za i przeciw wartości godziwej w rachunkowości. Problemy stosowania i wykorzystania wartości godziwej*, red. H. Buk, A. Kostur, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Wydziałowe nr 125, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice.
- Pęciak R. (2011), *Subiektywizacja teorii ekonomii*, w: *Marginalizm zachodni*, red. U. Zagóra-Jonszty, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.

- Pilch T. (1977), *Zasady badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Żak, Warszawa.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (DzU 2001 nr 149, poz. 1674 ze zm.), w artykule – RMF.
- Samelak J. (2011), *Kierunki zmian współczesnej sprawozdawczości finansowej*, w: *Kierunki zmian we współczesnej rachunkowości*, red. W. Gabrusewicz, J. Samelak, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Samelak J. (2013), *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Stępień K. (2012), *Sprawozdanie z sytuacji finansowej (bilans) w świetle obecnych regulacji*, w: *Kierunki ewolucji sprawozdawczości i rewizji finansowej*, red. B. Micherda, Difin, Warszawa.
- Stuebs Jr M.T., Thomas C.W. (2011), *Principles-based Accounting: The Case for Principled Judgment*, w: *Research on Professional Responsibility and Ethics in Accounting*, red. C. Jeffrey, t. 15, Emerald Group Publishing Limited, Bingley.
- Surdykowska S.T. (2012), *Ryzyko finansowe w środowisku globalnej gospodarki. Kulisy najbardziej spektakularnych afer finansowych ostatnich lat*, Difin, Warszawa.
- Szczyrba A., Tobis A. (2010), *Zawinił system czy ludzie? Rachunkowość jako jedna z przyczyn światowego kryzysu finansowego*, w: *Rachunkowość wobec wyzwań współczesnej gospodarki*, red. S. Sojak, P. Kozak, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- The Economist (2012), August 18th–24th.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (DzU z 19 listopada 1994 r. nr 121, poz. 591; tekst jedn. DzU z 2009 r. nr 152, poz. 1223 ze zm.); w artykule – Uor.
- Walińska E. (2010), *Bilans – propozycja nowej formuły sprawozdawczej*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości* 56 (112), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Rada Naukowa, Warszawa.
- Wróbel A. (2000), *Interes publiczny w postępowaniu administracyjnym*, w: *Administracja publiczna u progu XXI wieku*, red. Z. Niewiadomski, J. Buczkowski, J. Łukasiewicz, J. Posłuszny, J. Stelmasiak, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Przemyślu, Przemyśl.
- Wyrzykowski M. (1986), *Pojęcie interesu społecznego w prawie administracyjnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

THE CONCEPT OF STATEMENT OF FINANCIAL INSTRUMENTS AS A TOOL FOR PROTECTING THE PUBLIC INTEREST

Abstract: *Purpose* – The aim of the article is to present the concept of Statement of Financial Instruments as a new component of general purpose financial statements.

Research method – The article is based on two research methods – historical method (including all of its stages: heuristic and hermeneutic synthesis) and deduction method (in which a special case is the a priori method).

Results – The result of the study is the statement that proposed approach improves the usability and usefulness of the financial statements in the general purpose financial instruments and, consequently, the scope of protection of the public interest.

Originality/value – The presented concept of a report for financial instruments is the authors' original contribution.

Keywords: financial reporting, financial instruments, Statement of Financial Instruments, public interest in accounting

Cytowanie

- Garstecki D. (2014), *Koncepcja „Sprawozdania z instrumentów finansowych” (SFI) jako narzędzia ochrony interesu publicznego*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* nr 832, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 71, s. 43–60; www.wneiz.pl/frfu.